

פארק נחל הדר, הוד השרון

אדר' נוף טל לוטן ואדר' ארז לוטן

א האגם האקולוגי בפארק נחל הדר, הוד השרון. צילום: אסף פרידמן

האגם
האגם הוא המוקד הראשי של הפארק. האגם תוכנן כגוף מים אקולוגי, בעל גדות טבעיות בהן נשתלה צמחיה עשירה של צמחי מים וגדה מקומיים. זמן קצר לאחר שתילת הצמחים החלו להגיע לאגם עופות מים, וצפרים מנוסים כבר נדהמו לראות במקום בעלי כנף ייחודיים ונדירים. באגם נבנו מספר איים בגדלים שונים ובעלי מבנה קרקע משתנה, על מנת לאפשר קינון לסוגים שונים של ציפורים ובעלי חיים. גועי אקליפטוס שנכרתו באזור הירקון הועמדו באי המרכזי על מנת לאפשר לעופות המים לצפות אל גוף המים בזווית החביבה עליהם לדיג. בתוך המים העמוסים בנוטריינטים מתקיימת מערכת חיים שלמה הכוללת מדגים ודו-חיים

במורד ערוץ נחל הדר, כפולג מים הזורם לאורך כל השנה. לאחר כ-3 ק"מ בנחל הדר, מגיעים המים אל הירקון.
האגם האקולוגי הינו ליבו של פארק הדר, והנחל המשוקם מהווה את השלד ועמוד השדרה של הפארק.
הפרויקט כולו הוא פרי תכנון נופי והנדסי המנצל תוצרי פסולת (מי קולחין) והופך אותם למקור חיים, ליצירת סביבה הנראית כיום כמערכת טבעית שכאילו היתה שם מאז ומעולם.
תכנון הפארק תואם עקרונות תכנון בר-קיימא, בדגש על יצירה ושיחזור סביבתו הטבעית של הירקון, עם עושר צמחיה, בע"ח ואקולוגיה מקומית של סביבת נחלים.

סיפורו של פארק נחל הדר מתחיל לפני שנים רבות, בטקס פתיחת המכביה ה-15 בשנת 1997, עם קריסתו של גשר המכביה. באסון נפצעו עשרות ספורטאים ונהרגו ארבעה, כשרבים מהפצועים נפגעו רק מעצם השהייה במי הירקון המזוהמים.
לאחר האסון החלו מאמצים גדולים לניקוי הירקון מהמזהמים שהיו בו. בהחלטת ממשלה יצא לדרך פרויקט בשם "גאולת הירקון", במטרה לשפר את איכות מי הקולחין המוזרמים לירקון (מי מעיינות הירקון נשאבים בראש העין לצורך מי שתייה, וללא הזרמת קולחים מטוהרים היה הירקון מתייבש לגמרי).
מכון טיהור שפכים כפר סבא-הוד השרון מהווה מקור מרכזי להזרמת קולחים מטוהרים לירקון. במסגרת "גאולת הירקון" שודרג המכון והוקמה מערכת אגנים ירוקים בתחום הוד השרון.
מי השפכים, המגיעים מהערים הוד השרון וכפר סבא, עוברים במכון טיהור לרמה שלישונית ומוזרמים ממנו אל מערכת האגנים הירוקים. שם, עוברים המים ליטוש ביולוגי נוסף, ובסוף התהליך מוזרמים המים המטוהרים אל נחל הירקון.

בנקודה זו למעשה מתחיל פארק נחל הדר :
במקום שכל המים המטוהרים יזרמו ישירות רק לאפיק הירקון, הוסכם בין הרשויות שחלק מאותם קולחים מטוהרים, יזרם ל"סיבוב קטן" בהוד השרון, בדרכם לירקון.
בפארק הדר, מוזרמים המים המטוהרים דרך אגם אקולוגי בשטח של כ-25 דונם, ומשם

א פארק הדר במבט מראש הר הזבל

▲ המעיין - נקודת הנביעה (המלאכותית) ממנה מתחילה זרימת מי הקולחין המטוהרים בנחל הדר. צילום: אסף פרידמן

מקום לשעות הפנאי, אלא יתפקד בעתיד גם כחוליה ירוקה חיה ומקשרת בין חלקי העיר ושכונותיה בכל שעות היממה. מעבר לתחום גדות הנחל, איפיון השטח ישתנה לפארק אקסטנסיבי עם עצים להצללה וצמחיה מקומית, כאשר במקומות ובחיבורים העתידיים אל מתחמי הבינוי העתידיים לקום בסביבת

יותר מרוחק וגבוה מהגדה, המאפשר לאוכלוסיית בעה"ח והצמחיה ליהנות מבתי גידול ללא מגע וקירבת אדם. השבילים עוברים במספר מתחמים בהם יפותחו אזורי פיקניק, אזורי משחק, ופארק אופניים. גשרים וגשרונים בקנה מידה אינטימי מאפשרים קשרי מזרח-מערב כך שהפארק מהווה לא רק

מדרום, אשר בחיבור לשבילים שלאורכו יתאפשר למבקרים לטייל לכיוון תל אביב במערב, מקורות הירקון במזרח ועוד. שבילי הטיול בפארק, ברגל ובאופניים, מאפשרים מגוון חוויות משתנה למטייל - מבט קרוב אל הנחל בקטעים בקרבת ערוץ הקיץ הזורם כפולג מפכפך, ובקטעים אחרים מבט

בעבר נראה הנחל כתעלת ניקוז אופיינית: תעלה הנדסית טרפזית עם מגלשי בטון, יבשה בקיץ, ובחורף מלאה בשלוליות מי גשם עומדים ונגר עירוני.

במסגרת הפרויקט, הוסט התוואי, והנחל על גדותיו נבנה מחדש במורפולוגיה של נחל זורם ומתפתל בטבעיות בשטח המישורי בואכה נחל ירקון. מבנהו החדש של הנחל כולל שיפועי גדות משתנים ומפלוני אבן באפיק היוצרים מורכבות מבנית ומגוון בתי גידול בגוף המים ובגדות, עם מבנה עמיד לשיטפונות. לאורך כל השנה מוזרמים בנחל המים המטוהרים כפולג קטן ובחורף, הנחל קולט זרימות נגר ואף שיטפונות. התכנון כולל שכבת איטום וייצוב באופי טבעי בתעלת הזרימה הקבועה וייצוב צמחי בגבהים שונים, תוך שימוש בצמחיית נחלים וגדות מקומית אופיינית, במטרה לשחזר את נוף הנחלים ובתי הגידול הלחים שהיה קיים באזור בעבר.

עם השלמת מבנה הנחל החדש, ימים אחדים לאחר תחילת הזרמתם של המים המטוהרים בנחל, התגלו ב"מעייין" שממנו נובע הנחל דגי אמנון הירקון ("המעייין" - נקודת הנביעה המלאכותית שממנה מוזרמים המים עוצבה כמעייין טבעי). מסתבר שהדגים הרגישו את המים הטובים, ועלו בזריזות מנקודת החיבור של נחל הדר לירקון, שחו כ-3 ק"מ במעלה הזרם והגיעו עד למקור נביעת המים.

שבילי אופניים והליכה לצד הנחל ופולג המים שזרם כל השנה יספקו למבקרים חווית טבע ייחודית בקרבת העיר בואכה נחל הירקון

עד חיידקים ובקטריות. מערכת זו התפתחה והגיעה אחרי כשנה ממילוי המים באגם לאיזון אקולוגי עליו משפיעים תנאים רבים כמו עומק המים, קצב החלפתם, צמחיית הגדות וכו', אשר תוכננו בדו-שיח ארוך בין המתכננים והאקולוגים של הפרויקט.

את האגם מקיפה טיילת, שלאורכה יינטעו עצי צל. הטיילת מקשרת מספר רציפים ומרפסות נוף מוצללות על האגם. גשר מרכזי חוצה את האגם, ובמרכזו ממוקם מסתור צפרות המאפשר תצפיות חקר ולימוד על בעלי החי והכנף המתקבצים בסביבה הטבעית המשוקמת והעשירה.

מיקומו של האגם בפארק סמוך לאזור התעשייה נווה נאמן ייצור ממשק אורבני חי בין אזור התעשייה ממזרח (העתיד להתרחב לכיוון הפארק), לבין הפארק. "מרפסת אורבנית" הכוללת טיילת, בתי קפה ומסעדות בתחום אזור התעשייה, בקרבת האגם והפארק, תיצור מוקד פעיל וחי כמעט לכל אורך היממה, ללא הפרעה לאזורי מגורים, שיזין את הפארק ויוון ממנו. הטיילת המקיפה את האגם תתחבר לשאר שבילי הפארק לאורך הנחל ולכיוון מוקדים נוספים, כמו הר הזבל שישוקם בעתיד, תל קנה על ממצאיו הארכיאולוגיים, מוקדי פעילות שיפותחו במתחמים החקלאיים (קטיף עצמי, בית בד וכד') ושבילי נחל הדר והירקון.

הנחל

נחל הדר, תיפקד בעבר וממשיך לתפקד גם כיום כערוץ ניקוז עירוני המנקז את רוב שטחה של העיר הוד השרון.

▲ תוכנית פארק נחל הדר, לזוטן אדריכלות ונוף

▼ גדות הנחל והאגם נטועות בצמחיית גדות מקומית

▼ אחד הגשרים מעל נחל הדר

▼ אי לציפורים ומסתור תצפית בלב האגם

▼ נחל הדר המשוקם - פולג טבעי המשחזר בית גידול מקומי

